— Ватсоне, мені, напевно, доведеться їхати, — сказав Холмс якось уранці, коли ми снідали.

— Їхати? А куди?

— До Дартмура, в Кінґс-Пайленд.

Мене це не здивувало. Навпаки, дивувало те, що він і досі не брався за цю надзвичайну справу, про яку тільки й мови було в усій Англії. Учора мій друг цілий день міряв кімнату вздовж і впоперек, насупивши брови і раз у раз набиваючи люльку найміцнішим чорним тютюном, цілковито глухий до всіх моїх запитань і зауважень. Свіжі числа газет, що їх надсилав наш поштовий агент, він швидко переглядав і кидав у куток. І все ж попри його мовчання я чудово знав, що заполонило його думки. Нині увагу публіки привертала лише одна загадка, здатна як слід напружити Холмсів розум, — таємниче зникнення фаворита перегонів на кубок Вессекса й трагічне вбивство тренера. Тож коли він несподівано оголосив про свій намір їхати на місце, де розігралася драма, я анітрохи не був здивований, бо сподівався цього.

— Буду радий вирушити з вами, якщо, звичайно, не стану на заваді, — мовив я.

— Любий Ватсоне, ви зробите мені велику ласку, якщо поїдете. Я гадаю, що ваш час не пропаде марно, бо деякі моменти цієї пригоди обіцяють бути прецікавими. Нам треба одразу ж рушати до Падинґтона, щоб устигнути на найближчий потяг, а дорогою я розповім вам про всю цю історію. До речі, прихопіть, будь ласка, з собою свій чудовий польовий бінокль.

Тож уже за годину я сидів у купе першого класу потяга, що мчав нас до Ексетера. Худе зосереджене обличчя Шерлока Холмса в дорожньому кашкеті, насунутому на лоба, схилилося над стосом свіжих газет,

куплених у Падинґтоні. Ми вже давно проминули Рединґ, коли він засунув останню газету під сидіння й подав мені цигарницю.

— Ми добре їдемо, — сказав він, поглядаючи то у вікно, то на свій годинник. — Десь із п’ятдесят три з половиною милі на годину.

— Я не помітив жодного дистанційного знака, — зауважив я.

— Я так само. Але телеграфні стовпи вздовж цієї колії стоять за шістдесят ярдів один від одного, тож вирахувати швидкість вельми просто. Сподіваюся, ви вже обізнані зі справою про вбивство Джона Стрекера та зникнення Звіздочолого?

— Лише з тим, про що повідомляли "Дейлі Телеґраф" та "Кронікл".

— Це один з тих випадків, де мистецтво логіки має бути застосоване для ретельного аналізу вже відомих фактів, а не для пошуку нових. Трагедія ця така загадкова і незвичайна, пов’язана з особистою долею стількох людей, що поліція просто-таки потопає в безлічі версій, здогадів та припущень. Найважче тут вирізнити з-поміж здогадів усіляких тлумачів та репортерів ті факти, що абсолютно незаперечні. Взявши ці факти за основу, ми повинні побудувати на них нашу теорію й визначити, які моменти в усій цій загадці найголовніші. У вівторок увечері я одержав телеграми від полковника Росса, власника коня, та від інспектора Ґреґорі, що розслідує цю справу, — обидва вони просять у мене допомоги.

— У вівторок увечері! — вигукнув я. — Але ж нині вже четвер! Чому ви не поїхали туди вчора?!

— Я припустився помилки, любий Ватсоне. На жаль, зі мною це трапляється набагато частіше, ніж гадають ті, хто знає мене тільки з ваших нотаток. Я просто не міг повірити, що найкращого коня Англії можна ховати так довго, та ще й у такому безлюдному краю, як північ

Дартмура. Вчора я не одну годину чекав на повідомлення, що коня знайдено і що викрав його вбивця Джона Стрекера. Але ніч минула, і єдине, що додалося до цієї справи, то це арешт молодого Фіцроя Сімпсона; тоді я зрозумів, що настав час діяти. І все ж таки, як на мене, вчорашній день не пропав марно.

— У вас уже є версія?

— Ні, але я виділив найсуттєвіші факти в цій справі. Зараз я викладу їх вам, бо найкращий спосіб з’ясувати справу — це переповісти її комусь іншому; до того ж, я навряд чи зможу розраховувати на вашу допомогу, якщо не розповім вам про все те, що ми нині маємо.

Я сперся на подушки, покурюючи сигару, а Холмс тим часом, посунувшись уперед і креслячи тонким, довгим пальцем на долоні лівої руки, змальовував мені ті події, які змусили нас вирушити в цю подорож.

— Звіздочолий, — провадив він, — це син Самоцвіта, що нічим не поступається своєму уславленому батькові. Нині йому п’ять років, і вже три роки він здобуває на перегонах усі призи своєму щасливому власникові — полковникові Россу. Коли сталася біда, кінь вважався найпершим фаворитом перегонів на кубок Вессекса — на нього ставили три до одного. Він був справжнім улюбленцем публіки й жодного разу не засмучував її; навіть якщо поряд із ним бігли найкращі коні, на нього ставили величезні суми грошей. Тож зрозуміло, що є багато людей, явно зацікавлених у тому, щоб не допустити появи Звіздочолого біля прапора перегонів наступного вівторка.

Це, звичайно, добре знали в Кінґс-Пайленді, де розташовані тренувальні стайні полковника. Фаворита якнайпильніше охороняли. Його тренер, Джон Стрекер, був колись у полковника Росса жокеєм, доки не став для цього заважким. П’ять років він служив у полковника за жокея, сім — за тренера й завжди був чесним і відданим слугою. Він мав лише трьох помічників, бо стайня була невелика, коней — лише

четверо. Один із цих помічників уночі чергував у стайні, а решта спали на сіннику. Всі троє — цілком надійні особи. Джон Стрекер мешкав із дружиною в маленькій віллі за двісті ярдів від стайні. Дітей він не мав, наймав служницю і взагалі жив добре. Навколишні місця досить-таки безлюдні, лише за півмилі на північ є кілька вілл, споруджених будівничим із Тавістока для хворих і тих, хто бажає подихати цілющим дартмурським повітрям. Щодо Тавістока, то він стоїть за дві милі на захід, а на сході, за болотом, також за дві милі, — садиба лорда Беквотера Мейплтон, де так само є стайня, більша за Россову, і порядкує в ній Сайлес Браун. В усіх інших напрямах тягнуться болота, де немає жодної живої душі, якщо не брати до уваги циган, що вряди-годи заходять туди. На такому тлі й сталося в понеділок увечері нещастя.

Того дня, як і звичайно, коней тренували й купали, а о дев’ятій годині вечора стайню було зачинено. Двоє конюхів пішли до будинку тренера, де на кухні їм подали вечерю, а третій, Нед Гантер, залишився чергувати. Кілька хвилин на десяту служниця Едіт Бакстер понесла йому до стайні вечерю — баранину з часниковою підливою. Питва вона не брала ніякого, бо в стайні є кран з водою, а пити щось інше черговому конюхові заборонено. Дівчина взяла з собою ліхтар, оскільки було вже досить темно, а стежка вела через болото.

Едіт Бакстер була вже за тридцять ярдів від стайні, коли з темряви вигулькнув якийсь чоловік і попросив її зупинитися. У жовтому світлі ліхтаря вона побачила, що то був джентльмен у сірому твідовому вбранні та картузі. На ногах у нього були гетри, в руці він тримав важкий ціпок, був дуже блідий і помітно нервувався. Було йому, як їй здалося, років із тридцять.

"Ви не скажете мені, куди я зайшов? — спитав він. — Я вже вирішив, що доведеться заночувати на болоті, аж раптом побачив світло вашого ліхтаря".

"Ви біля стайні в Кінґс-Пайленді", — відповіла вона.

"О, невже? Яке щастя! — вигукнув він. — Один з конюхів, здається, щоночі спить у стайні? А ви, звичайно, несете йому вечерю. Ви ж не така вже й гордовита особа й не відмовилися б від нової сукні, чи не так? — І він витяг із кишені складений аркуш паперу. — Віддайте це конюхові і ви матимете найгарнішу сукню, яку тільки можна придбати за гроші".

Хвилювання його перелякало дівчину, й вона кинулася до вікна, крізь яке звичайно подавала конюхові вечерю. Вікно було вже відчинене, й Гантер сидів біля стола. Тільки-но вона почала розповідати про те, що з нею сталося, як до неї знову підійшов незнайомець.

"Добрий вечір, — привітався він, заглядаючи у вікно. — Я хотів би сказати вам декілька слів".

Дівчина присягалася, що помітила затиснутий у його руці паперовий пакунок, коли він промовляв ці слова.

"Що за справа у вас до мене?" — спитав конюх.

"Від неї й вам може дещо перепасти, — відповів незнайомець. — У перегонах на кубок Вессекса беруть участь двоє ваших коней — Звіздочолий та Баярд. Дайте мені відповідь на кілька запитань, і я щедро віддячу вам. Чи правда, що вага, яку несе Баярд, дозволяє йому обійти Звіздочолого на сто ярдів у п’ятиферлонговій дистанції й що ви самі ставите на нього?"

"То ви нишпорка! — скрикнув конюх. — Зараз я покажу вам, як ми зустрічаємо їх у Кінґс-Пайленді!"

Він скочив з місця й побіг зі стайні по собаку. Дівчина кинулася до будинку, але на півдорозі озирнулася й побачила, що незнайомець просунув голову у вікно. За хвилину, коли Гантер вибіг із собакою, він уже втік. Обшукали всі навколишні будівлі, але той не залишив ніяких слідів.

— Постривайте, — спитав я. — Коли конюх вибіг надвір із собакою, двері стайні були відчинені?

— Чудово, Ватсоне, чудово! — всміхнувся мій друг. — Ця обставина здалася мені такою суттєвою, що вчора я навіть послав до Дартмура телеграму про це. Конюх зачинив двері, тільки-но залишив стайню. А вікно, варто додати, не таке широке, щоб крізь нього могла пролізти людина.

Гантер дочекався, поки його товариші-конюхи повернуться, й послав одного з них розповісти про все тренерові. Стрекер стривожився, але великої уваги цій події не надав. Щоправда, якась тривога не залишала його й надалі, бо місіс Стрекер, прокинувшись о першій годині ночі, побачила, що він одягається. Він пояснив їй, що не може спати, бо хвилюється через коней і хоче піти до стайні подивитися, чи все там гаразд. Дружина благала його зостатися вдома, тим паче, що надворі дощ, — вона чула, як він стукотить у шибку, — але Стрекер накинув плащ і вийшов надвір.

Місіс Стрекер прокинулася о сьомій годині ранку й побачила, що її чоловік і досі не повернувся. Вона швидко одяглася, покликала служницю й пішла до стайні. Двері були відчинені; всередині, поклавши голову на стіл, сидів непритомний Гантер; стійло фаворита було порожнє, тренера — й сліду не знати.

Двох конюхів, що спали на сіннику, негайно розбудили. Обидва вони хлопці молоді, спали міцним, здоровим сном, тож нічого й не чули вночі. Гантера було, очевидно, приспано якимось міцним снодійним; нічого не добившися від нього, конюхи та обидві жінки покинули його й побігли шукати пропалих. Вони все ще сподівалися, що тренер із якихось міркувань вивів коня на ранкове тренування, але, піднявшись на горбок коло будинку, звідки добре видно було навколишні болота, не помітили жодних слідів фаворита. Проте натомість вони побачили щось таке, від чого їхні серця стиснулися в передчутті біди.

За чверть милі від стайні на кущик дроку був накинутий плащ Джона Стрекера. Підбігши до куща, вони побачили за ним яму і на дні її — труп нещасного тренера. Голову йому було розкроєно чимось важким, на стегні була довга неглибока рана, завдана, без сумніву, чимось дуже гострим. Усе це свідчило про те, що Стрекер відчайдушно боронився, бо у його правій руці був затиснутий невеликий ніж, весь аж по руків'я у крові, а в лівій — червоно-чорна шовкова краватка, яка, як пригадала служниця, була увечері на незнайомцеві, що завітав до стайні. Гантер, прийшовши до тями, також підтвердив, що це краватка того незнайомця. Він був цілком певен, що той підсипав йому чогось у баранину і стайня залишилася без сторожа. Щодо коня, то численні сліди в глині на дні фатальної ями свідчили про те, що під час боротьби він був тут. Але невдовзі він зник, і хоча за нього обіцяно велику винагороду і допитано всіх циган у Дартмурі, ніяких новин про нього немає й досі. І, нарешті, аналіз засвідчив, що в страву конюхові підсипано добрячу порцію порошку опію, тоді як усі інші мешканці будинку їли того вечора ту саму страву й нічого поганого з ними не сталося.

Отакі головні факти цієї історії без припущень і здогадів, якими вона згодом обросла. А тепер я розповім, що ж у цій справі зробила поліція.

Інспектор Ґреґорі, якому її доручили, — службовець надзвичайно енергійний. Якби природа обдарувала його ще й багатшою уявою, він міг би досягти найвищого рівня в своєму фаху. Прибувши на місце, він швидко розшукав і заарештував чоловіка, на якого, звичайно, передусім падала підозра. Віднайти його було неважко, бо в усіх навколишніх віллах його добре знали. Ім'я його, як виявилося, — Фіцрой Сімпсон. Він — людина знатного походження й ґрунтовної освіти, що програла все своє майно на перегонах. Останнім часом Сімпсон заробляв собі на прожиток мирним букмекерством у спортивних клубах Лондона. У його записнику виявили декілька ставок до п'ятьох тисяч фунтів проти фаворита. Під арештом він признався, що прибув до Дартмура, сподіваючись роздобути деякі відомості про коней Кінґс-Пайленда, а також про Безжурного — іншого фаворита, що перебував під наглядом

Сайлеса Брауна у мейплтонській стайні. Сімпсон не заперечував, що справді був у стайні того вечора, але запевняв, що не мав на меті нічого лихого і бажав лише почути відомості з перших уст. Коли йому показали краватку, він дуже зблід і ніяк не зміг пояснити, яким чином вона опинилася в руці вбитого. Мокра одежа його свідчила, що тієї ночі він потрапив під дощ, а його ціпок із олив'яним набалдашником цілком міг виявитися тією зброєю, якою тренерові хтось завдав отих жахливих ран. Але, з іншого боку, на ньому не було жодної подряпини, а скривавлений Стрекерів ніж — незаперечний доказ того, що хоча б один із нападників мав бути поранений. От, власне, й усе, Ватсоне, і якщо ви зможете допомогти мені, я буду щиро вам вдячний.

Я з величезним зацікавленням слухав розповідь Холмса, що викладав мені цю історію з властивою йому переконливістю. Хоч мені й стали відомі всі факти, я не бачив між ними ні зв'язку, ні будь-якої залежності.

— А чи не може бути, — припустив я, — що Стрекер сам поранив себе ножем, коли почалися конвульсії?

— Це більш ніж можливо, це вірогідно, — відповів Холмс. — Якщо так, то один із головних доказів на користь звинуваченого відпадає.

— І все ж, — сказав я, — мені й досі незрозуміла версія поліції.

— Побоююся, що тут проти кожної з версій ми зможемо знайти досить вагомі заперечення, — відповів мій приятель. — Як я пересвідчився, поліція вважає, що цей Фіцрой Сімпсон, приспавши конюшого, дістав десь ключ, відчинив стайню й вивів надвір коня, сподіваючись, напевно, його викрасти. Гнуздечка зникла, — мабуть, Сімпсон надів її на коня. Залишивши двері відчиненими, він повів коня стежкою через болото, і тут його зустрів або наздогнав тренер. Звичайно, почалася бійка. Сімпсон розчерепив тренерові голову своїм ціпком, але сам уник Стрекерового ножа, яким той намагався

оборонитись; далі злодій забрав коня й десь заховав його, або, можливо, кінь утік, поки тривала бійка, й нині блукає десь по болотах. Отак уявляє собі цю пригоду поліція, і хоч яке малоймовірне це уявлення, всі інші здаються ще менш імовірними. Втім, я невдовзі зможу все це перевірити, — іншого способу просунутися хоч трохи вперед я не бачу.

Уже вечоріло, коли ми під’їхали до Тавістока — містечка, що випиналося, мов вістря щита, посеред широкої Дартмурської височини. На станції на нас чекало двоє джентльменів: один — високий, гарний блондин із лев’ячою гривою, розкішною бородою й гострим поглядом ясно-блакитних очей; другий — низенький, охайно вбраний джентльмен, досить енергійний, із невеликими пещеними бакенбардами й моноклем. Це був полковник Росс, відомий спортсмен; перший був інспектор Ґреґорі — людина, чиє ім’я здобувало славу в колах англійських детективів.

— Я дуже радий, що ви приїхали, містере Холмсе, — мовив полковник. — Інспектор зробив усе, що міг, але я, щоб помститися за смерть бідолашного Стрекера й відшукати свого коня, ладен був би зробити й неможливе.

— Чи є якісь свіжі новини? — спитав Холмс.

— На жаль, ми майже не просунулися вперед, — відповів інспектор. — Вам, звичайно, хотілося б скоріш оглянути місце події, поки ще не споночіло, тож сідайте в коляску й поговоримо дорогою.

За хвилину всі ми вже сиділи в зручному ландо, що везло нас вулицями стародавнього, мальовничого девонширського містечка. Інспектор Ґреґорі захоплено ділився своїми міркуваннями щодо цієї справи, але Холмс мовчав і лише часом про щось запитував. Полковник Росс сидів, схрестивши на грудях руки й насунувши на лоба капелюх, поки я зацікавлено прислухався до розмови двох детективів. Ґреґорі викладав версію, яку Холмс переповів мені ще в потязі.

— Сильця скоро піймають Фіцроя Сімсона, — зауважив він. — Особисто я вважаю, що злочинець — саме він. Але водночас варто визнати, що всі докази проти нього непрямі й нові факти можуть їх заперечити.

— А Стрекерів ніж?

— Ми зійшлися на думці, що він сам себе поранив, коли падав.

— Мій друг доктор Ватсон теж це припускає. Якщо так, то це обертається проти Сімпсона.

— Безперечно. В нього не знайшли ні ножа, ні найменшої подряпини. Але докази проти нього, звичайно ж, вельми суворі. Він був дуже зацікавлений, аби фаворит зник. Тільки Сімпсон міг отруїти конюха. Він, без сумніву, потрапив уночі під дощ, був озброєний важким ціпком, і, нарешті, його краватку знайшли в руці небіжчика. Доказів, гадаю, досить для того, щоб розпочати процес.

Холмс хитнув головою.

— Розумний захисник не залишить від цих доказів нічогісінько, — заперечив він. — Чому Сімпсон вивів коня надвір? Якщо він хотів зробити щось із ним, то чому не зробив цього в самій стайні? І хіба знайшли в нього ключ? А який аптекар продав йому порцію опію? І, нарешті, де чужа в Дартмурі людина могла сховати коня, та ще такого, як цей? До речі, що він сказав про папірець, який просив служницю передати конюшому?

— Каже, що то була десятифунтова банкнота. Ми справді знайшли одну з таких у його гаманці. Але щодо інших ваших запитань, то вони не такі складні, як вам здається. Він у цих краях не чужий — уже двічі приїздив до Тавістока влітку. Опій, напевно, привіз із Лондона. Ключ,

відчинивши стайню, він викинув. А кінь, можливо, лежить мертвий на дні якоїсь ями чи в покинутій шахті серед боліт.

— А що він сказав про краватку?

— Визнає, що це його річ, але запевняє, що десь загубив її тієї ночі. Але тут до справи додалася одна обставина, яка може допомогти з’ясувати, навіщо він вивів коня зі стайні.

Холмс нашорошив вуха.

— Ми виявили, що десь за милю від місця вбивства в понеділок увечері ночував циганський табір. У вівторок він знявся з того місця. Тож, якщо припустити, що в Сімпсона була змова з циганами, чи можливе таке, що він вів коня саме до них, коли його наздогнав тренер, і що кінь зараз у них?

— Цілком.

— Зараз по болотах шукають отих циган. Я також оглянув усі стайні та клуні в Тавістоку й за десять миль навкруги.

— Здається, десь тут поблизу є ще одна стайня, де тримають коней для перегонів?

— Так, і цим фактом не можна гребувати. Через те, що їхній кінь Безжурний — другий претендент на кубок, для них зникнення фаворита теж було вигідне. Відомо, що Сайлес Браун, тамтешній тренер, зробив кілька великих ставок на цю дистанцію і що він ніколи не приятелював з бідолашним Стрекером. Ми, звичайно, оглянули його стайні, але не знайшли нічого, що стосувалося б цього злочину.

— І нічого, що наводило б на думку про зв’язки Сімпсона з мейплтонським тренером?

— Анічогісінісько.

Холмс умостився зручніш, і розмова урвалася. Через кілька хвилин наша коляска зупинилася біля гарненької вілли з червоної цегли, з широким карнизом. Далі, по той бік загону, видніла довга споруда з дахом із сірого ґонту. Навколо аж за обрій розляглася болотиста долина, буро-золотава від зів’ялої папороті; лише на півдні височіли шпилі Тавістока та на заході бовваніло кілька будівель мейплтонської стайні. Ми всі вискочили з коляски, й лише Холмс спокійнісінько сидів, занурений у власні думки. Лише коли я торкнув його за лікоть, він здригнувся й висів з коляски.

— Даруйте, — обернувся він до полковника Росса, що поглядав на нього з великим подивом. — Я трохи замислився.

Блиск його очей та хвилювання, яке він марно намагався приховати, свідчили про те, що він уже на шляху до розв’язання загадки, хоч я й не уявляв, яким чином він відшукав цей шлях.

— Ви, напевно, бажали б насамперед відвідати місце злочину, містере Холмсе? — спитав Ґреґорі.

— Я гадаю, треба на деякий час затриматися тут і з’ясувати кілька деталей. Стрекера потім принесли сюди, чи не так?

— Так, він лежить нагорі, бо слідство призначено на завтра.

— Він служив у вас кілька років, полковнику Россе?

— Так, я завжди був задоволений його послугами.

— Сподіваюся, ви оглянули кишені небіжчика, інспекторе?

— Всі його речі зараз у вітальні. Якщо бажаєте, можете їх оглянути.

— Так, із задоволенням.

Ми увійшли до вітальні й посідали довкола столу, що стояв посеред кімнати, поки інспектор відімкнув сейф і поклав перед нами кілька речей. Це були коробка сірників, дводюймовий недогарок свічки, люлька з вересового кореня, шкіряний кисет із півунцією кавендиського тютюну, срібний годинник на золотому ланцюжку, п’ять золотих соверенів, алюмінієвий наконечник до олівця, якісь папери та ніж із держаком зі слонової кістки й дуже тонким, негнучким лезом, маркованим "Вайс і К°, Лондон".

— Надзвичайно цікавий ніж, — мовив Холмс, уважно оглядаючи його десь із хвилину. — Як видно з кривавих плям на ньому, це той самий ніж, який знайшли в руці вбитого. Такі ножі, Ватсоне, — то вже ваш фах…

— Це хірургічний ніж, так званий катарактальний, — відповів я.

— Так я й гадав. Найтонше лезо для найтонших операцій. Дивно, що людина, вирушаючи на бій із злодієм, прихопила з собою саме його, тим паче, що цей ніж не влазить у кишеню?

— На кінчик було настромлене коркове кружальце, яке ми знайшли біля мертвого тіла, — сказав інспектор. — Дружина Стрекера каже, що цей ніж кілька днів лежав у них на комоді й чоловік узяв його з собою, виходячи тієї ночі з кімнати. Це не бозна-яка зброя, але нічого іншого, напевно, він у ту хвилину під рукою не мав.

— Цілком можливо. А що це за папери?

— Оці три — сплачені рахунки за сіно. Ось цей — лист полковника Росса з розпорядженнями. А це — рахунок на тридцять сім фунтів

п’ятнадцять шилінгів від кравчині, мадам Лезер’є з Бонд-стрит, на ім’я Вільяма Дербішира. Місіс Стрекер каже, що цей Дербішир був другом її чоловіка й листи до нього часом приходили на їхню адресу.

— У мадам Дербішир досить вишукані смаки, — зауважив Холмс, переглядаючи рахунок. — Двадцять дві ґінеї за одну сукню — забагато. Врешті, тут уже не зосталося нічого цікавого, тож ходімо краще на місце злочину.

Тільки-но ми вийшли, як жінка, що стояла в передпокої, вся подалася вперед і торкнула інспектора за рукав. На її блідому, худому обличчі ще лежав відбиток пережитого жаху.

— Чи знайшли ви їх? Чи спіймали? — видихнула вона.

— Ні, місіс Стрекер. Але з Лондона щойно прибув містер Холмс, і він допоможе нам це здійснити.

— А ми, здається, нещодавно зустрічалися з вами, місіс Стрекер, — у Плімуті на бенкеті, пам’ятаєте? — спитав Холмс.

— Ні, сер, ви помиляєтеся.

— Та невже? А мені здається, що то були ви. На вас була сукня сталевого кольору, прикрашена страусовим пір’ям.

— У мене немає такої сукні, сер, — відповіла жінка.

— То я й справді помилився, — мовив Холмс і, попросивши вибачення, рушив за інспектором надвір.

Коротка стежка через болото привела нас до ями, де було знайдено тіло. На краю її ріс кущик дроку, на якому тоді побачили покинутий плащ.

— Вітру тієї ночі, здається, не було, — сказав Холмс.

— Ні, але йшов сильний дощ.

— Тоді вітер не міг закинути цей плащ на кущик; хтось його туди поклав.

— Так, його хтось обережно повісив на кущ.

— Це вже цікаво! Я бачу на землі багато слідів. Звичайно, з понеділка тут потопталося багато ніг.

— Ми ставали лише на ряднину, яку стелили отут, збоку.

— Чудово!

— А в цій ось торбині в нас один з черевиків, що були тоді на Стрекері, черевик Фіцроя Сімпсона та підкова Звіздочолого.

— Любий інспекторе, ви перевершили самого себе! — Холмс узяв торбину, спустився до ями й посунув на її середину ряднину. Відтак ліг на неї й, підперши руками підборіддя, взявся ретельно оглядати перед собою витоптану глину.

— Оввa! — несподівано свиснув він. — Що це?!

То був сірник, наполовину згорілий і обліплений таким шаром глини, що це робило його схожим із першого погляду на тріску.

— Не розумію, як я його не помітив, — з прикрістю сказав інспектор.

— Ви й не могли його помітити в цій глині. Я лише тому побачив сірник, що шукав його.

— Як? То ви сподівалися знайти тут сірник?

— Я припускав таку можливість.

Він дістав з торбини черевики й порівняв підошви зі слідами на глині, тоді вибрався з ями й поповз поміж кущами.

— Побоююся, що більше слідів тут немає, — мовив інспектор. — Я найуважніше оглянув усю землю на сотню ярдів довкола.

— Ну що ж, — відповів, підводячись, Холмс, — мені б не хотілося завдавати вам образи, тому я більш не оглядатиму тут нічого. Але мені хотілося б погуляти трохи по болотах, поки ще не споночіло, щоб ліпше розібратися тут завтра. А підкову я покладу собі в кишеню на щастя.

Полковник Росс, який нетерпляче стежив за спокійними та впевненими діями мого друга, поглянув на годинник.

— А вас, інспекторе, я попросив би зараз піти зі мною, — мовив він. — Мені треба порадитися з вами, як бути з реєстром учасників перегонів; мені здається, що наш обов’язок перед публікою — викреслити звідти ім’я нашого коня.

— В жодному разі! — рішуче вигукнув Холмс. — Нехай залишається!

Полковник уклонився.

— Щиро вдячний вам за цю пораду, сер, — сказав він. — Коли ви скінчите свою прогулянку, то знайдете нас у будинку бідолашного Стрекера і ми разом повернемось до Тавістока.

Вони з інспектором повернули назад, а ми з Холмсом поволі пішли через болото. Сонце вже стояло над самісіньким дахом мейплтонської стайні; перед нами простягалася на захід розлога долина, то золотава, то червоно-бура від осінньої ожини й папороті, осяяна надвечірнім світлом. Але краса краєвиду не справляла ніякого враження на мого приятеля, що заглибився в свої найпотаємніші думки.

— Ватсоне, — врешті мовив він, — облишмо поки питання про те, хто вбив Стрекера, і поміркуймо над тим, що сталося з конем. Припустімо, що він утік під час трагедії або ж після неї. А куди він міг утекти? Кінь — це істота, що звикла до людей. Опинившись на волі, він міг або повернутися до Кінґс-Пайленда, або ж податися до Мейплтона. Що йому робити самому серед боліт? І, звичайно, хтось помітив би там його. А навіщо циганам викрадати коня? Це такі люди, що тільки-но про щось почують, то вже й тікають: поліції вони бояться гірш од чуми. Ніякої надії продати такого коня, як цей, у них немає. Ризик — великий, а користі — анітрохи. Все це безперечно.

— Де ж тоді кінь?

— Я вже сказав, що він мав би бути або в Кінґс-Пайленді, або в Мейплтоні. В Кінґс-Пайленді його немає. То, виходить, він у Мейплтоні. Візьмімо це за робоче припущення й побачимо, куди воно нас приведе. Земля в цій частині долини, як зауважив інспектор, дуже суха й тверда. Але біля Мейплтона долина нижчає, і в тій улоговині в понеділок уночі, напевно, було дуже вогко. Якщо наше припущення правильне, то кінь повинен був побігти туди й там ми шукатимемо його сліди.

За розмовою ми швидко йшли вперед і за кілька хвилин дістались улоговини. На прохання Холмса я обійшов її з правого боку, а він рушив

ліворуч; але не встиг я зробити й п’ятдесяти кроків, як він загукав і замахав до мене руками. На м’якій глині перед ним чітко виднів кінський слід, і підкова, яку він дістав із кишені, якраз підійшла до нього.

— Ось що таке уява, — мовив Холмс. — Це єдина риса, якої бракує Ґреґорі. Ми уявили собі, що могло б статися, взялися перевірити це наше припущення, й воно підтвердилося. Ходімо далі.

Ми перетнули болотисте дно улоговини й пройшли ще десь із чверть милі по сухій, жорсткій траві. Знову почався спуск, і ми натрапили на сліди. Далі вони зникли й поновилися лише за півмилі, біля самого Мейплтона. Першим побачив їх Холмс: він зупинився й переможно поглянув на них. Поряд із кінськими слідами видніли людські.

— Спочатку кінь був сам! — вигукнув я.

— Авжеж. Спочатку він був сам… Еге, а це що?

Дві пари слідів різко повернули в напрямі Кінґс-Пайленда. Холмс присвиснув, і ми пішли тими слідами. Він не відводив очей від землі, але я позирнув трохи вбік і помітив, на свій подив, що ті самі сліди вели і в зворотному напрямку.

— Один — нуль на вашу користь, Ватсоне, — мовив Холмс, коли я вказав на них. — Ви врятували себе й мене від довгої прогулянки, яка привела б нас на те саме місце. Ходімо назад.

Іти довелося недалеко. Сліди скінчилися біля асфальтової доріжки, що вела до воріт мейплтонської стайні. Тільки-но ми підійшли туди, як до нас вибіг конюх.

— Геть! Вам нема чого тут робити! — крикнув він.

— Я лише хотів запитати вас про одну річ, — мовив Холмс, засунувши два пальці в кишеню жилета. — Чи не буде зарано, якщо я завтра о п’ятій ранку завітаю до вашого господаря, містера Сайлеса Брауна?

— Та що ви, сер. Він і сам встає, коли ще й на світ не благословляється. Аж ось і він, сер, спитайте в нього самого… Ні, ні, сер, він мене вижене, коли побачить, що я беру у вас гроші. Потім, якщо ваша ласка…

Тільки-но Шерлок Холмс заховав назад півкрону, яку щойно дістав з кишені, як із хвіртки вискочив підстаркуватий розлючений чоловік із нагаєм у руці.

— А це що таке, Давсоне?! — вигукнув він. — Плітки розносите, еге ж? Ану зараз же до роботи! А вам якого біса треба тут?

— Кілька хвилин переговорити з вами, любий сер, — якнайсолодшим голосом промовив Холмс.

— Нема в мене часу на балачки з усілякими зайдами! Тут не місце для сторонніх! Ану геть, бо нацькую на вас собак!

Холмс нахилився до вуха тренера й щось прошепотів. Той здригнувся й густо почервонів.

— То брехня! — скрикнув він. — Підла брехня!

— Чудово. То будемо обговорювати це тут, при публіці, чи зайдемо до будинку?

— Добре, ходімо, якщо хочете.

Холмс усміхнувся.

— Я повернуся за десять хвилин, Ватсоне, — сказав він. — А тепер, містере Брауне, я до ваших послуг.

Минуло вже двадцять хвилин, і полум’яні вечірні барви зблякли, коли Холмс із тренером повернулися. Я ще ніколи не бачив такої швидкої зміни, як та, що сталася з Сайлесом Брауном за ці хвилини. Його обличчя зробилося попелясто-сірим, чоло вкрили дрібні краплі поту, нагай тремтів у руці, наче гілка під вітром. Де й поділися його самовпевненість і нахабство, — він дріботів за моїм другом, як собака за господарем.

— Я зроблю все, що ви наказали. Все буде виконано… — повторював він.

— І не здумайте не послухатись, — мовив Холмс, обернувшися до нього.

Той аж скулився під його поглядом.

— Ну що ви! Я виконаю все. Зробити так, як було раніше, чи ні?

Холмс на хвилину замислився, а тоді засміявся.

— Ні, не треба, — сказав він. — Я напишу вам. І ніякого крутійства, бо інакше…

— О, повірте мені, повірте!

— Так, я гадаю, що вам можна повірити. Завтра дістанете від мене настанови. — Він обернувся, не звернувши уваги на простягнуту до нього тремтячу руку, й ми подалися до Кінґс-Пайленда.

— Такої незвичайної суміші нахабства, боягузтва й підлоти, як у цього містера Сайлеса Брауна, я вже давно не зустрічав, — зауважив Холмс, коли ми втомлено простували назад.

— То кінь у нього?

— Та він спочатку аж дибки став, але я так яскраво змалював йому той ранок і все, що він тоді робив, що він врешті повірив, ніби я бачив це навіч. Гадаю, ви звернули увагу на незвичайні квадратні переди на слідах і на те, що на ньому були саме черевики з квадратними передами. До того ж, для простого слуги цей вчинок був би занадто зухвалий… Я розповів йому, як він зазвичай прокинувся раніш за всіх, вийшов до загону й побачив чужого коня на краю боліт; як він підійшов і, не вірячи власним очам, помітив у нього на лобі білу зірку, яка й дала фаворитові ім’я; як зміркував, що доля привела до нього єдиного суперника того коня, на якого він сам поставив велику суму. Тоді я розповів, що першим його наміром було відвести коня назад до Кінґс-Пайленда, але нечистий спокусив його заховати коня, поки не скінчаться перегони, після чого він повернувся до Мейплтона й сховав його там. Коли я розтлумачив йому кожну подробицю, він став думати тільки про те, як урятувати власну шкуру.

— Але ж хіба стайню не оглядали?

— Ну, цей старий шахрай ошукає будь-кого.

— А ви не боїтеся залишати фаворита в Брауна, якщо він зацікавлений у зникненні коня?

— Любий друже, Браун пильнуватиме його як око в голові. Він знає, що це для нього — єдина надія на помилування.

— Полковник Росс не справив на мене враження людини, що милуватиме ворогів!

— Полковник Росс тут ні до чого. У мене свої методи і я розповідатиму лише те, що сам вважаю за потрібне. Оце й є перевагою мого неофіційного становища. Не знаю, чи ви це помітили, Ватсоне, але полковник надто зверхньо поглядав на мене. Я хочу трохи покепкувати з нього. Не кажіть йому нічого про коня.

— Звичайно, якщо ви цього не хочете.

— Та все це, звісно, дурниці в порівнянні з тим, хто насправді вбив Джона Стрекера.

— Ви зараз візьметеся до цього?

— Навпаки, ми з вами сьогодні повернемось до Лондона нічним потягом.

Холмсові слова приголомшили мене. Ми пробули в Девонширі лише кілька годин, і він з таким успіхом розпочав свої пошуки, а тепер хоче все це кинути. Я не зміг витягти з нього ані слівця, поки ми вертали до будинку тренера.

— Ми з моїм другом повертаємося нічним експресом додому, — мовив Холмс. — Нам надзвичайно приємно було трохи подихати вашим чудовим дартмурським повітрям.

Інспектор широко розплющив очі, а вуста полковника скривилися в недобрій посмішці.

— То ви вважаєте, що вбивцю бідолашного Стрекера заарештувати неможливо? — запитав він.

Холмс знизав плечима.

— Це, мені здається, досить непросто, — відповів він. — Проте я запевняю вас, що ваш кінь у вівторок бігтиме. Попередьте, будь ласка, жокея, щоб той був готовий. Чи можна поглянути на фотографію містера Джона Стрекера?

Інспектор дістав з кишені конверт і витяг з нього фотографію.

— Любий Ґреґорі, ви вгадуєте всі мої бажання. Почекайте, будь ласка, мене тут: я маю кілька запитань до служниці.

— Правду кажучи, ваш лондонський помічник засмутив мене, — різко мовив полковник Росс, тільки-но мій друг залишив кімнату. — Я не бачу, щоб після його приїзду бодай щось з’ясувалося.

— Але ж вас урешті запевнили, що ваш кінь бігтиме на перегонах, — сказав я.

— Так, це правда, — мовив полковник, знизавши плечима, — але мені потрібен кінь, а не слова.

Я вже зібрався відповісти щось на захист свого друга, як він знову повернувся до кімнати.

— От і все, джентльмени, — сказав він. — Я готовий вирушити до Тавістока.

Коли ми підійшли до коляски, один з конюхів відчинив нам дверцята. Несподівано Холмс, осяяний якоюсь думкою, перехилився через край коляски й смикнув конюшого за рукав.

— У вас у загоні є кілька овець, — мовив він. — Хто їх доглядає?

— Я, сер.

— А ви не помітили, бува, в них чогось дивного останнім часом?

— Ні, сер, нічого. Хіба що троє почали кульгати, сер.

Я побачив, що Холмс із задоволенням засміявся й потер руки.

— Добре задумано, Ватсоне, дуже добре задумано, — сказав він, штовхаючи мене ліктем. — Ґреґорі, дозвольте запропонувати вашій увазі цю незвичайну пошесть серед овець. Поїхали!

Обличчя полковника Росса досі виражало його невисоку думку стосовно можливостей мого друга, але інспектор, як я помітив, аж стрепенувся.

— По-вашому, це так важливо? — спитав він.

— Надзвичайно.

— Чи є ще якісь подробиці, до яких мені варто було б придивитися?

— До дивної поведінки собаки тієї ночі.

— Але ж собака цілу ніч мовчав!

— Оце й видається мені дивним, — зауважив Шерлок Холмс.

* * *

Чотирма днями пізніше ми з Холмсом знову сиділи в потязі, що мчав нас до Вінчестера, де мали відбутися перегони на кубок Вессекса. Полковник Росс чекав на нас, як ми й домовилися, біля станції й повіз нас у своїй колясці за місто, де був розташований іподром. Обличчя його було похмуре, й поводився він з нами дуже холодно.

— Я й досі не маю жодної звістки про свого коня, — мовив він.

— Сподіваюся, ви впізнаєте його, коли побачите? — спитав Холмс.

Полковник розлютився.

— Я можу розповісти вам про всіх коней, що брали участь у перегонах останні двадцять років, — відповів він. — Мого Звіздочолого, з білою зіркою на лобі та білою плямою над правим переднім копитом, упізнає й дитина!

— А які ставки?

— Коїться щось незбагненне. Вчора ставили п’ять до одного, вранці розрив почав швидко скорочуватись, і я не можу сказати, чи втримається він зараз на трьох до одного.

— Он як! — сказав Холмс. — Хтось про щось, безперечно, довідався.

Тільки-но коляска під’їхала до огорожі, що оточувала головну трибуну, я взяв афішу, оглянув її й прочитав:

"Приз Вессекса.

Коні чотирьох та п’яти років. Нова дистанція (одна миля п’ять ферлонґів). 50 фунтів передплатних. Перший приз — 1000 фунтів. Другий — 300 фунтів. Третій — 200 фунтів.

1. Негр — власник Хіс Ньютон. Жокей — шолом червоний, камзол коричневий.

2. Боксер — власник полковник Вордлоу. Жокей — шолом рожевий, камзол блакитно-чорний.

3. Безжурний — власник лорд Беквотер. Жокей — шолом та рукави камзола жовті.

4. Звіздочолий — власник полковник Росс. Жокей — шолом чорний, камзол червоний.

5. Ірис — власник герцог Балморальський. Жокей — шолом жовтий, камзол чорний із жовтими смугами.

6. Бешкетник — власник лорд Сінґлфорд. Жокей — шолом пурпуровий, рукави камзола чорні".

— Ми викреслили іншого нашого коня, пам’ятаючи ваші слова, — мовив полковник. — Але що це? Звіздочолий — фаворит?

— П’ять до чотирьох проти Звіздочолого! — лунало з трибун. — П’ять до чотирьох проти Звіздочолого! П’ять до п’ятнадцяти проти Безжурного! П’ять до чотирьох проти решти!

— Коні на старті! — вигукнув я. — Всі шестеро!

— Всі шестеро? То мій кінь бігтиме! — скрикнув полковник із великим хвилюванням. — Але я не бачу його. Моїх кольорів досі немає!

— Вийшло лише п’ятеро. Оце, напевно, він.

Тільки-но я сказав це, як із загону вибіг клусом міцний гнідий кінь і промчав повз нас. На жокеєві було вбрання відомих усім полковникових кольорів.

— Це не мій кінь! — вигукнув господар. — Ця тварина не має на тілі жодної білої волосинки! Містере Холмсе, що тут врешті коїться?!

— Гаразд, гаразд, погляньмо, як він ітиме, — незворушно мовив мій друг. Кілька хвилин він тримав мій бінокль біля очей. — Чудово! Який гарний старт! — раптом вигукнув він. — Вони повертають!

Із коляски нам було добре видно, як коні вийшли на прямий відрізок доріжки. Шість коней ішли так щільно, що всіх їх, здавалося, можна було накрити одною попоною, аж тут на півдорозі жовтий колір Мейплтона вирвався вперед. Однак недалеко від місця, де ми стояли, кінь полковника обійшов Безжурного й підбіг до фінішу аж на шість корпусів попереду. Ірис герцога Балморальського, набагато відставши, прийшов третім.

— Будь-що я виграв, — прошепотів полковник, проводячи долонею по очах. — Але я нічогісінько не розумію! Чи не здається вам, містере Холмсе, що ви занадто вже довго мене інтригуєте?

— Звичайно, полковнику. Зараз ви дізнаєтеся про все. Ходімо подивимось на коня всі разом. Ось і він, — вів далі Холмс, коли ми увійшли до загону, куди пускали лише власників коней та їхніх друзів. — Варто лише потерти йому лоб і ногу спиртом, і ви впізнаєте свого давнього знайомця Звіздочолого.

— А що сталося?

— Ваш кінь опинився в руках шахрая, і я насмілився випустити його таким, яким його сюди прислали.

— Мій любий сер, це просто диво, що ви вчинили! Кінь у чудовій формі. Ніколи ще за все своє життя він не йшов краще! Тисячу разів прошу у вас вибачення за сумніви щодо ваших здібностей. Ви зробили мені велику послугу! Але ще більшу послугу ви зробите мені тоді, коли у ваших руках опиниться вбивця Джона Стрекера.

— Я вже зробив це, — спокійно мовив Холмс.

Ми з полковником здивовано вп’ялися у нього очима.

— Ви знайшли його! Де ж він?

— Він тут.

— Тут?! Де ж саме?

— Я маю честь зараз перебувати поруч із ним.

Полковник спалахнув гнівом.

— Я розумію, що багато чим завдячую вам, містере Холмсе, — мовив він, — але ці слова можна сприйняти лише як вельми невдалий жарт або образу.

Шерлок Холмс засміявся.

— Та що ви, полковнику, я й не думав звинувачувати вас у злочині, — сказав він. — Справжній убивця стоїть у вас за спиною. — Він зробив крок уперед і поклав руку на лискучу шию жеребця.

— Це кінь?! — в один голос видихнули ми з полковником.

— Так, кінь. Але вину його пом’якшує те, що він захищав себе й що Джон Стрекер був людиною, не гідною вашої довіри… Але вже лунає дзвоник, тож облишмо нашу розповідь до зручнішого часу, бо в наступних перегонах я й сам маю намір трохи виграти.

* * *

Повертаючись увечері додому в купе пульманівського вагона, ми й не помітили, як прибули до Лондона, — з таким захопленням слухали

розповідь мого друга про те, що сталося в дартмурських стайнях тієї ночі і як він розкрив цю таємницю.

— Мушу визнати, — провадив він, — що всі версії, які я склав за газетними повідомленнями, були всуціль помилкові. Адже можна було навіть на їхньому ґрунті намацати деякі віхи, якби не безліч подробиць, що їх газети висипали на голови читачів. Я приїхав до Девоншира з переконанням, що справжній злочинець — Фіцрой Сімпсон, хоч і розумів, звичайно, що докази проти нього не такі вже й незаперечні. Тільки коли ми під'їхали до будинку тренера, я усвідомив справжню вагу тієї обставини, що на вечерю тоді була баранина з часниковою підливою. Ви, напевно, пам'ятаєте, що я тоді нічого довкола себе не помічав і зостався сидіти в колясці, коли всі вже висіли з неї. Мене вразило те, що я ледь не проминув такого очевидного доказу.

— Правду кажучи, — мовив полковник, — я й досі не можу зрозуміти, яким чином цей доказ допоміг вам.

— Це була перша ланка в ланцюжку моїх міркувань. Порошок опію ніяк не можна вважати позбавленим смаку. Пахощі його не такі вже й неприємні, але досить стійкі. Коли його підсипати до звичайного харчу, людина, безперечно, це відчує й не їстиме тієї страви. Але часникова підлива — це саме те, що може приглушити ті пахощі. Будь-який зв'язок між появою тієї ночі Фіцроя Сімпсона та часниковою підливою на вечерю в родині тренера неможливо віднайти, хіба припустити, що той випадково захопив із собою порошок опію, але такий збіг видається надто вже дивовижним. Тож цю версію відкидаємо. Тоді Сімпсон опиняється поза підозрою, але в центр нашої уваги потрапляють Стрекер та його дружина — єдині, хто міг вибрати тоді на вечерю баранину з часниковою підливою. Опій підсипали конюхові просто в тарілку, бо всі інші їли ту саму страву й нічого з ними не сталося. Хто ж підсипав опій у тарілку, коли служниця того не бачила?

Перш ніж шукати відповідь на це запитання, я пригадав, що собака тієї ночі мовчав; звичайно ж, ці обставини були якнайтісніше пов'язані

між собою. З пригоди з Сімпсоном я дізнався, що в стайні був собака; але коли туди хтось зайшов і забрав коня, він чомусь мовчав і не розбудив конюхів, що спали на сіннику. Звичайно ж, собака добре знав нічного гостя.

Я був уже впевнений або майже впевнений, що до стайні вночі увійшов і забрав Звіздочолого Джон Стрекер. З якою метою він це вчинив? Звичайно, з недоброю, бо навіщо тоді йому було присипляти свого власного помічника? Але що він замислив, мені й досі було незрозуміло. Траплялися випадки, коли тренери ставили великі суми грошей проти власних коней через підставних осіб і шахрайським чином не давали їм виграти. Іноді підкуплюють жокея, іноді застосовують підступніші й певніші засоби. Що ж відбулося тоді? Я сподівався, що в цьому мені допоможуть розібратися речі з кишені тренера.

Так воно й сталося. Ви, звичайно, не можете не пам’ятати про той дивний ніж, який знайшли в небіжчиковій руці, ніж, який людина при здоровому глузді ніколи не використала б як зброю. Це був, як повідомив нас доктор Ватсон, хірургічний ніж, призначений для найтонших операцій. Тієї ночі ним і мали зробити одну з таких тонких операцій. Ви, полковнику Россе, з вашим конярським досвідом повинні знати, що можна так підрізати жили на нозі коня, що на шкірі не зостанеться жодних слідів. Кінь після того трішки кульгатиме, але вважатимуть, що причиною всьому надмірні тренування чи ревматизм, тільки не чиясь нечиста гра.

— Негідник! Мерзотник! — скрикнув полковник.

— Тепер — про те, навіщо Джон Стрекер повів коня на болото. Такий кінь, як Звіздочолий, відчувши біль від порізу ножем, побудив би своїм іржанням усіх довкола. Це треба було зробити якомога далі від людей.

— Я був сліпий! — вигукнув полковник. — Ну, звичайно ж, на те йому й знадобилися свічка та запалений сірник!

— Безперечно. А огляд його речей допоміг мені встановити не лише спосіб злочину, а й чому його вчинено. Як людина світська, ви, полковнику, знаєте, що чужих рахунків ніхто в своїй кишені не носить, — кожному вистачає і власних турбот. Тоді я зрозумів, що Стрекер жив подвійним життям. З того рахунка я побачив, що тут ідеться про жінку з вишуканими смаками. Хоч який ви добродійник для своїх слуг, усе ж таки одному з них нелегко було б купувати своїй коханці сукні за двадцять ґіней. Я непомітно розпитав місіс Стрекер про цю сукню й, переконавшися, що вона ніколи й не бачила її, записав адресу кравчині, бо був упевнений, що тільки-но покажу їй Стрекерову фотографію, як від вигаданого Дербішира нічого не залишиться.

Тепер усе стало на свої місця. Стрекер повів коня до улоговини, щоб ніхто не помітив вогника запаленої свічки. Сімпсон, тікаючи, загубив краватку, і Стрекер підібрав її, — можливо, щоб перев’язати коневі ногу. Спустившись до улоговини, він став позаду коня й тернув сірником, але тварина, злякавшись спалаху світла й відчувши своїм природним чуттям якусь небезпеку, кинулася геть і випадково вдарила Стрекера копитом у чоло. Той, незважаючи на дощ, уже встиг скинути свій плащ, — адже операція мала бути тонка, — і, падаючи, поранив собі стегно. Чи все ви зрозуміли з моєї розповіді?

— Чудово! — вигукнув полковник. — Просто чудово! Ви неначе були увесь час поряд із ним!

— І наостанок ще одне. Мені спало на думку, що така обережна людина, як Стрекер, не взялася б до такої тонкої операції, не маючи практики. На чому він міг би попрактикуватися? Я помітив у загоні овець і запитав про них конюха; його відповідь, на мій подив, підтвердила моє припущення. Коли я повернувся до Лондона, то передусім відвідав кравчиню, яка впізнала у Стрекері свого постійного замовника на ім’я Дербішир. Дружина його — велика модниця й обожнює вишукані сукні. Я не маю жодного сумніву, що саме через цю жінку він поринув у борги і це підштовхнуло його до такого жалюгідного вчинку.

— Ви не пояснили мені лише одного! — вигукнув полковник. — Де був кінь?

— О, він утік, і його спіймав один з ваших сусідів. Я гадаю, нам треба бути милостивим до нього… Ось уже й Клепхемський роз’їзд, коли не помиляюсь, і менш ніж за десять хвилин ми будемо на вокзалі Вікторія. Якщо ви зайдете до нас викурити сигару, полковнику, я радий буду розповісти вам про всі інші подробиці, що можуть вас зацікавити.